

Kurs logiki: lekcja 6. Zdanie w sensie logicznym a zdanie w znaczeniu gramatycznym

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Animacja](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Plato, *Eutyfron*, tłum. W. Witwicki.

Kurs logiki: lekcja 6. Zdanie w sensie logicznym a zdanie w znaczeniu gramatycznym

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Jednym z najważniejszych składników naszej komunikacji są zdania. Przeciętny człowiek znajdujący się w relacjach społecznych wypowiada kilkaset zdań dziennie. Pełnią one najprzeróżniejsze funkcje – wypowiadamy je, żeby się czegoś dowiedzieć, o czymś poinformować albo żeby wywołać określony efekt u osoby, do której zdanie adresujemy. Jednak dla logika najważniejszy jest tylko jeden rodzaj zdań. Nazywamy je technicznie zdaniami w sensie logicznym. Żeby zacząć uprawiać logikę trzeba ten typ umieć dobrze wyodrębnić.

Twoje cele

- Poznasz jedną z najważniejszych kategorii logiki: zdanie w sensie logicznym.
- Poćwiczysz odróżnianie zdań w sensie logicznym od zdań w znaczeniu gramatycznym, które nie mają sensu logicznego.
- Zastanowisz się nad tym, czym jest wartość logiczna zdania.
- Poeksperymentujesz z siłą przekonywania zdań, które nie są zdaniami w sensie logicznym.

Przeczytaj

Tak jak pierwiastek jest najważniejszą podstawową jednostką w chemii, zaś liczba w matematyce, tak w logice współczesnej za najważniejsze zazwyczaj uważa się **zdanie w sensie logicznym**. Rozumowania składają się ze zdań, a najpopularniejszą postacią współczesnej logiki jest tzw. logika zdań. Jeśli w skład twojego rozumowania wchodzi zdanie gramatyczne, które nie jest zdaniem w sensie logicznym, to twoje rozumowanie traci status rozumowania, stając się zbiorem zdań o innej niż dowodzenie funkcji.

Rozważmy następujący ciąg zdań:

Przykład 1

Zastanawiam się, czy dzisiaj będzie padać. Jak myślisz, Zosiu? W każdym razie proszę, żebyś wzięła parasol.

Albo:

Przykład 2

Ruszaj się szybciej! Nie widzisz, która jest godzina? Chcesz, żebyśmy się spóźnili? Na pewno się przez ciebie spóźnimy. Ja nie będę za ciebie świecił oczyma!

W obu przypadkach przytoczonych tu wypowiedzi ich autor lub autorka ma na celu przekonać do czegoś ich odbiorcę, chce więc wywołać w odbiorcy określony stan przekonania, który ma się następnie wyrazić w postaci określonego działania. W pierwszym przypadku działaniem tym jest wzięcie parasola. W drugim przypadku jest to co najmniej przyspieszenie marszu lub jazdy, a może też wywołanie poczucia winy lub przerwienie na odbiorcę wypowiedzi odpowiedzialności za prawdopodobne spóźnienie. Każdy z nas na co dzień formułuje wiele tego rodzaju komunikatów. Nie są to jednak argumenty. Przede wszystkim dlatego, że zawierają zdania, które są wprawdzie poprawne gramatycznie, są więc zdaniami w sensie gramatycznym, jednak nie są zdaniami w sensie logicznym.

Ważne!

Zdanie w sensie gramatycznym to zespół wyrazów zebranych wokół osobowej formy czasownika (orzeczenia). Zespół wyrazów połączonych składniowo, ale nie zawierający osobowej formy czasownika to wypowiedzenie, które może przyjąć funkcje równoważnika.

Zdanie w sensie logicznym jest zdaniem oznajmującym, któremu można przypisać jedną z **wartości logicznych**. W logikach dwuwartościowych są nimi prawda albo fałsz. Zdanie logiczne to wypowiedź, która stwierdza stan rzeczy.

Zdania w sensie logicznym i zdania w sensie gramatycznym są krzyżującymi się podzbiorami wypowiedzi. Gramatyczność zdania nie wyklucza jego wartości logicznej, ani odwrotnie.

***Jak tanio i pysznie przygotowywać świąteczne potrawy?
Poznaj kilka prostych przepisów.***

Czy zdania, jakimi opatrzono to zdjęcie, są zdaniami w sensie logicznym? Jaką pełnią funkcję? Dlaczego media i reklamodawcy często unikają zdań w sensie logicznym?

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Zdaniem w sensie logicznym jest każda wypowiedź oznajmująca, która sformułowana jest w taki sposób, że jest albo prawdziwa, albo fałszywa. Zazwyczaj jest to zdanie o klasycznej konstrukcji, tj. składające się z podmiotu i orzeczenia. Oto proste przykłady.

Przykład 3

Karol jest wysokim mężczyzną.

Warszawa leży nad Wisłą.

Ewa uczy się logiki.

Każde z podanych wyżej zdań jest albo prawdziwe, albo fałszywe. Niekiedy funkcję zdania w sensie logicznym może jednak pełnić pojedynczy wyraz, typu:

Przykład 4

Grzmi.

Wygrywasz.

Rozumiemy takie wypowiedzi jako zdania w sensie logicznym, dzięki temu, że domyślamy się, iż stanowią skróconą wersję bardziej rozbudowanej całości, która mogłaby, odpowiednio, mieć postać:

Przykład 5

W tej chwili i w miejscu, w którym wypowiadam to zdanie, słycać grzmienie.

W rozgrywce, jaką aktualnie prowadzimy, ty obecnie znajdujesz się na prowadzeniu.

Słownik

wartość logiczna zdania

każdemu zdaniu w sensie logicznym przysługuje wartość logiczna. Zazwyczaj wyróżniamy dwie takie wartości: prawdę, wyrażaną symbolicznie jako „1” i fałsz, który symbolicznie wyrażamy jako „0”. W historii logiki powstały jednak także logiki trójwartościowe i wielowartościowe. Za pioniera na tym polu uważa się polskiego logika Jana Łukasiewicza, który jako pierwszy wprowadził trzecią wartość logiczną, możliwość, wyrażając ją za pomocą symbolu $\frac{1}{2}$

zdanie w sensie logicznym

to każde takie zdanie oznajmujące, które sformułowane jest w taki sposób, że jest albo prawdziwe, albo fałszywe. Zdanie w sensie logiki musi być zdaniem oznajmującym w sensie gramatycznym. Nie każde jednak zdanie oznajmujące w sensie gramatyki jest zdaniem w sensie logiki

Animacja

Polecenie 1

Zapoznaj się z animacją, a następnie odpowiedz na pytanie: co to znaczy, że zdanie ma wartość logiczną?

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D17QLEWqE>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Zdanie logiczne a zdanie gramatyczne*.

Polecenie 2

Przypomnij sobie zdania, od których rozpoczęliśmy lekcję. Czy wiesz już, dlaczego obie przytoczone wypowiedzi nie są argumentami? Które z użytych w nich zdań nie są stwierdzeniami?

1. **Zastanawiam się, czy dzisiaj będzie padać. Jak myślisz, Zosiu? W każdym razie proszę, żebyś wzięła parasol.**
2. **Ruszaj się szybciej! Nie widzisz, która jest godzina? Chcesz, żebyśmy się spóźnili? Na pewno się przez ciebie spóźnimy. Ja nie będę za ciebie świecił oczyma!**

Polecenie 3

Zastanów się, jaki procent wypowiedzianych przez siebie na co dzień zdań to zdania w sensie logicznym. Zapisz swoje obserwacje i poddaj je refleksji.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Między zdaniem w sensie gramatycznym a zdaniem w sensie logicznym (stwierdzeniem) zachodzi taka relacja, że:

- zdania w sensie logicznym nie są zdaniami w sensie gramatycznym.
- nie wszystkie zdania w sensie gramatycznym są zdaniami w sensie logicznym.
- niektóre zdania w sensie logicznym nie są zdaniami w sensie gramatycznym.
- wszystkie zdania w sensie logicznym są zdaniami w sensie gramatycznym.

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Zaznacz zdania w sensie logicznym.

- Ja, osoba rozwiązująca ten test, jestem robotem.
- Teoria Darwina to kłamstwo i manipulacja.
- Jesteś oszustem!
- Broń Boże!

Ćwiczenie 4

Uzupełnij poniższe wypowiedzi tak, aby powstały w efekcie zdania w sensie logicznym.

Ćwiczenie 5

Wskaż w poniższej wypowiedzi zdania nie w sensie logicznym. Wyjaśnij krótko, dlaczego tak je zaklasyfikowałeś(-aś).

Zastanawiam się, czy nie miałabyś ochoty na kawę. Znam fajną kawiarnię niedaleko. Musisz spróbować kawę, jaką serwują. Mówię ci, nie pożałujesz.

Ćwiczenie 6

Wybierz dowolny kilkunastozdaniowy artykuł z któregoś z popularnych portali informacyjnych. Przeczytaj go i wskaż wszystkie zdania, które są zdaniami w sensie logicznym.

Ćwiczenie 7

Ułóż krótki dialog (co najmniej cztery wypowiedzi) z jednowyrazowych odpowiedników zdań, które w domyśle wszystkie są zdaniami w sensie logicznym.

Ćwiczenie 8

Postaraj się przez cały dzień wypowiadać wyłącznie zdania w sensie logicznym. Czy ci się to udało? Czy ktoś się zorientował? Opisz krótko efekty tego eksperymentu.

Dla nauczyciela

Autor: Paweł Kaniowski

Przedmiot: Filozofia

Temat: Kurs logiki: lekcja 6. Zdanie w sensie logicznym a zdanie w znaczeniu gramatycznym

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kultura logiczna.

1. Podstawowe kategorie logiczne języka: nazwy i zdania. Uczeń:

- 1) wskazuje w odpowiednich tekstach nazwy i zdania w sensie logicznym;
- 2) odróżnia kategorie logiczne nazw i zdań od kategorii gramatycznych rzeczowników i zdań w sensie gramatycznym;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele lekcji (językiem ucznia):

- Poznasz jedną z najważniejszych kategorii logiki: zdanie w sensie logicznym.
- Poćwiczysz odróżnianie zdań w sensie logicznym od zdań w znaczeniu gramatycznym, które nie mają sensu logicznego.
- Zastanowisz się nad tym, czym jest wartość logiczna zdania.
- Poeksperymentujesz z siłą przekonywania zdań, które nie są zdaniami w sensie logicznym.

Cele operacyjne. Uczeń:

- wyjaśnia, czym jest zdanie w sensie logicznym;
- odróżnia zdania w sensie logicznym od zdań w znaczeniu gramatycznym;
- rozumie, czym jest wartość logiczna zdania.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie poproszeni są przez nauczyciela, żeby przygotowali przykład krótkiej wypowiedzi, za pomocą której ktoś próbuje ich skłonić do zmiany jakiegoś zachowania typu „nie pal papierosów”.

Faza wprowadzająca:

1. Podanie tematu i celu lekcji.
2. Wybrani uczniowie przedstawiają przygotowane przez wypowiedzi. Nauczyciel komentuje je wskazując wstępnie na zdania, które spełniają i nie spełniają warunek zdania w sensie logicznym.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel przypomina, że logika bada argumenty i ich siłę przekonywania oraz że argumenty składają się ze zdań. Następnie pyta uczniów czy ich zdaniem wszelkie rodzaje zdań nadają się jako składnik argumentacji. Prosi o podane przykładów takich

zdań – może nawiązać do pracy domowej. Odpowiedzi uczniów przekształcają się stopniowo w rozmowę kierowaną.

2. Uczniowie zapoznają się z treścią e-materiału. Nauczyciel komentuje najważniejsze punkty upewniając się, czy uczniowie dobrze je rozumieją.
3. Nauczyciel dzieli uczniów na trzyosobowe grupy. Każda grupa ma za zadanie przygotować krótką wypowiedź, składającą się z czterech do sześciu zdań, w której ktoś, próbuje kogoś do czegoś przekonać. Zadaniem uczniów jest sprytnie przemycenie do swojej wypowiedzi jednego zdania, które nie jest zdaniem w sensie logicznym. Następnie wybrane grupy prezentują efekty swojej pracy przed klasą, podczas gdy reszta klasy ma ocenić, które z użytych przez nie zdań nie jest zdaniem w sensie logicznym.
4. Nauczyciel krótko komentuje wyniki ćwiczenia wykorzystując podane w trakcie jego realizacji przykłady, żeby utrwalić rozumienie różnicy między zdaniami w sensie logicznym, a zdaniami w znaczeniu gramatycznym, które nie są zdaniami w sensie logicznym.
5. Podsumowanie lekcji i praca domowa: Każdy uczeń ma za zadanie przypatrywać się uważnie komunikacji międzyludzkiej w życiu codziennym i w serwisach informacyjnych. Jego zadaniem jest wychwycenie co najmniej dwóch oryginalnych przykładów zdań nie w sensie logicznym, które użyte są jako narzędzie przekonania kogoś do czegoś.

Faza podsumowująca:

1. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Stwórz krzyżówkę podsumowującą zajęcia i zawierającą minimum dziesięć haseł.

Materiały pomocnicze:

- *Dydaktyka filozofii. Antropologia*, red. S. Janeczek, Lublin 2010.
- Zielewska B., *Dialog we współczesnej edukacji filozoficznej*, Olsztyn 2002.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać medium w sekcji „Animacja” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.